

AİHM Ve Danıştay Kararları Işığında Radyo Ve Televizyon Yayınlarının Önceden Durdurulması Suretiyle İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması

Zuhal Aysun SUNAY*

Özet

Günümüzde radyo ve televizyon yayıncılığının toplumun bilgilendirilmesi konusunda vazgeçilmez bir rolü olduğu bilinmektedir. Bu nedenle radyo ve televizyon yayınları alanında ifade özgürlüğünün egemen kılınması oldukça önemlidir. Tüm özgürlükler gibi ifade özgürlüğünün de sınırsızlığı kabul edilemez. Bir özgürlüğün layıkıyla yaşanabilmesi için hakkın sınırlarının açıkça düzenlenmesi, bu sınırların aşılmasının ve kötüye kullanılmasının önüne geçmek adına gerekli tedbirlerin alınması ve sınırlamaların demokratik toplumun gereklerine uygun ve ölçülü olması gereklidir. Bu bağlamda hem Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), hem de Anayasa bir yandan bu hakkı korurken diğer yandan bu hakkın nasıl sınırlanması gerektiğini düzenlemiştir. Radyo ve televizyon yayınlarının önceden durdurulması ifade özgürlüğüne getirilen ciddi bir kayıttır. Bu nedenle bu uygulamanın yasa ile düzenlenmesi, düzenlemede sınırlamanın meşru nedene dayanması ve bu sınırlamanın demokratik toplum açısından gerekli olması önemlidir. Bunun yanında yayınların önceden durdurulmasının anılan kriterlere uygunluğu noktasında titiz bir yargısal denetim ise vazgeçilmezdir. Bu çalışmayla AİHS ve uygulaması da dikkate alınarak Türk hukukunda bu konudaki yasal düzenlemelerin ve Danıştay içtihatlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler

İfade özgürlüğü, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü, radyo ve televizyon yayınlarının önceden durdurulması, yayınların men edilmesi, yayın yasağı.

Abstract

Today it is acknowledged that broadcasting has an indispensable role in informing the community. For this reason, making freedom of expression sovereign in the field of broadcasting is quite important. As for all freedoms, limitlessness of freedom of expression is unacceptable. To have a freedom properly, the limits of the right should be clearly regulated, necessary measures should be taken in order to prevent exceeding and abusing these limits and these limits should be in accordance with the requirements of a democratic society and should be balanced. Both the European Convention on Human Rights (ECHR) and Constitution are protecting this right while, on the other hand regulating how this right should be restricted. Suspension of the broadcasting in advance is a severe restriction regarding the freedom of expression. Therefore, it is important that the regulation of this suspension being codified, that the regulation of the limits being legitimatised and that limitation being necessary for a democratic society. Besides, rigorous judicial control of suspension of broadcasting in advance is crucial for compliance to the aforementioned criterias. This paper aims at assessment of regulation in Turkish law and jurisprudence of the Council of State, with taking practice of ECHR into consideration.

Key Words

Freedom of expression, freedom of thought and expression, freedom of speech, suspension of the radio and television broadcasting in advance, the broadcast ban.

* Danıştay Tetkik Hâkimi

GİRİŞ

Basın; bilgilerin, kanıların, haberlerin, düşüncelerin topluma etkili biçimde yayılmasına olanak sağlayan en temel araçtır. Yazılı basına göre daha geniş alanda etki yaratması ve hızlı sonuç doğurması bakımından radyo ve televizyon yayınları, ayrı bir öneme sahiptir. Bu nedenle radyo ve televizyon yayınları alanında etkin bir ifade özgürlüğü sisteminin yaratılabilmesi oldukça önemlidir. Her özgürlük gibi, ifade özgürlüğünün de sınırsızlığı söz konusu değildir. Bir özgürlüğün gerektiği şekilde yaşanabilmesi için sınırların aşılmasını ve kötüye kullanılmasını engellemek amacıyla önceden bazı kayıtlar konulması söz konusu olabilmektedir. Ancak burada önemli olan nokta, özgürlüğün yaşanabildiği bir sistem için bu sınırlamaların ölçülü olması ve bunların esas amacının gözden uzak tutulmadan hayata geçirilmesidir. Bu bağlamda, radyo ve televizyon yayınlarının önceden durdurulması,¹ başka bir deyişle önceden getirilen bir yayın yasağının ifade özgürlüğü açısından ne anlama geldiği ve bunun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ile Danıştay tarafından nasıl yorumlandığı konusu incelemeye değer görülmüştür. Konu öncelikle ilgisi ölçüsünde ifade özgürlüğünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nde ve Anayasa'da yer alan düzenlemeler boyutuyla ele alınacak; sonrasında yayın yasağı hakkında radyo ve televizyon yayıncılığına ait yasal düzenlemelerin değerlendirilmesi yapılacak, ardından Danıştay kararları incelenecektir.

I-AİHS Bağlamında İfade Özgürlüğünün Kapsamı ve Sınırlandırılması

Temel hak ve özgürlüklerin sağlanması kadar bu hakların etkin bir şekilde

korunmasını isteme hakkının güvence altına alınması da büyük önem taşır.²

1 Alınan idarî bir kararla radyo veya televizyon yayınının yapılmadan önce engellenmesi çeşitli kaynaklarda ve yasal metinlerde “yayınların önceden durdurulması”, “yayın yasağı getirilmesi”, “yayınların men edilmesi” şeklinde ifade edilmekte olup, çalışmada ağırlıklı olarak aynı uygulamaya işaret etmek üzere “yayınların önceden durdurulması” ve “yayın yasağı” ifadelerinin kullanılması tercih edilmiştir.

2 VELU Jacques - ERGEÇ Ruşen, La Convention des Droits de l'Homme, Ed.Bruiant, 1990, n°381,s.335vd. aktaran TEZCAN Durmuş, “Adil (Dürüst) Yargılanma Hakkının Uygulama Alanı Açısından İdarî Uyuşmazlıkların Konumu”, Yıldızhan Yayla'ya Armağan, Galatasaray Üniversitesi

İfade özgürlüğü hakkına ilişkin daha önce İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 19. maddesiyle tanınan bu güvence³, AİHS'nin⁴ 10. maddesinde⁵ daha kapsamlı olarak düzenlenmiş olup, içeriği AİHM içtihatlarıyla geliştirilmiştir. Zaten oldukça kısa bir metne sahip olan 10. maddenin, AİHM yorumuyla farklı ifade biçimlerine ve araçlarına uygulanması sağlanmıştır.

Sözleşmenin 10. maddesinin ilk fıkrası, ifade özgürlüğünü korurken ikinci fıkrası bu hakkın nasıl ve hangi meşru nedenlerle sınırlanabileceğini düzenlemiştir. Bu özgürlük, Handyside kararında belirtildiği üzere

“toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için esaslı koşullardan bir olan demokratik toplumun ana temellerinden birini oluşturur.”⁶

Bu yaklaşım, içeriği ne olursa olsun ve nereden gelirse gelsin, 10. maddenin kural olarak her ifadeye uygulanabilir olduğu anlamına gelmektedir. Mahkeme'nin anılan kararındaki bilinen kökleşik ifadelerine göre:

“İfade özgürlüğü 10. maddenin sınırları içinde, sadece lehte olduğu

Yayımları, İstanbul, 2003, s.469.

3 Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi madde 19 uyarınca “Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kılar.” <http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/688B1--Insan-Haklari-Evrensel-Beyannamesi.pdf>-Erişim: 18.06.2015.

4 Avrupa Konseyi'nin 1949'da kurulmasından sonra üye ülkelerde, insan haklarının ortak ve etkin biçimde korunması ve geliştirilmesine öncelik verilmiş ve AİHS bu amacı gerçekleştirmek üzere 04.11.1950'de aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 15 devlet tarafından Roma'da imzalanmış, 03.09.1953 tarihinde yürürlüğe girmiş, 18.05.1954 tarih ve 6366 sayılı Kanun ile Türkiye tarafından onaylamıştır. Sözleşme çeşitli zamanlarda çıkartılan ek protokollerle geliştirilmiş, böylelikle AİHS bir bakıma şu an mevcut olan insan hakları sözleşmelerinin en gelişmiş en etkin olanı niteliğini kazanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. GÖZÜBÜYÜK Şeref -GÖLCÜKLÜ Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Ankara, 2009.

5 AİHS madde 10: “*İfade özgürlüğü* 1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir. 2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılmasında, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.”

6 AİHM Kararı: Handyside/Birleşik Krallık ,B.No:5493/72,T:07.12.1976.

Karar metin için bkz.

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499#{"itemid":\["001-57499"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499#{)-Erişim:18.06.2015.

Çeviri metin için bkz. DOĞRU Osman-NALBANT Atilla, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar, Cilt:2,Yüksek Yargı Kurumlarını Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirmesi Ortak Projesi, Ankara, 2012, s.245-255.

kabul edilen veya zararsız ilgilenmeye değmez görülen ‘haber’ ve ‘düşünceler’ için değil, *ama ayrıca devletin veya toplumun bir bölümünün aleyhine olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmadan demokratik toplum olmaz.*”

AIHS uygulamasında ifade özgürlüğü, sadece bir düşünce veya bilginin özü anlamında düşünme, konuşma ve açıklama gibi eylemleri güvence altına almakla kalmaz; aynı zamanda ‘görüşe sahip olma’, ‘haber ve görüşleri alma ve verme’ özgürlüklerini de kapsar.⁷ Yani aslında anılan madde ile ifade özgürlüğünün üç unsuru teminat altına alınmaktadır. Bunlar: 1) Görüş sahibi olma özgürlüğü, 2) Bilgi ve görüşlere ulaşma özgürlüğü, 3) Bilgi ve görüşleri açıklama özgürlüğü olarak sıralabilir.⁸

Ayrıca Sözleşme’de ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirilmemiştir. AIHM içtihatları ile ifade özgürlüğünün siyasî, sanatsal, akademik, ticarî vs. her türlü ifadeyi kapsama aldığı ortaya konulmuştur⁹Bunun yanında Mahkeme, 10. maddenin koruması altına alma noktasında ifadenin içeriği gibi, ifadenin aktarıldığı araç konusunda da geniş düşünmektedir. Örnek olarak basılı belgeler (sürelî/süresiz yayın), radyo ve televizyon yayınları, internet, resim, heykel ve bunlar gibi, bilgi ve görüşlerin üretim ve iletilmesi, aktarılması ve dağıtılması için kullanılan araçların tamamı 10. maddenin korumasından faydalanmaktadırlar.¹⁰ Burada çalışma açısından önemli olan husus, radyo ve televizyon yayınlarının da anılan madde çerçevesinde koruma altına alınmış olmasıdır.

Sözleşmenin 10 maddesinin 2. fıkrası ise, kamu makamlarının bu özgürlüğün kullanılmasına getirebilecekleri sınırlama rejimini düzenlemektedir.¹¹ Aslında

7 DOĞRU- NALBANT (2012), s.183.

8 http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/el_kitaplari/AIHSmad10ifade.pdf-Erişim:20.06.2015.

9 Ayrıntılı bilgi için bkz. KARAN Ulaş, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme-İfade Özgürlüğü Hakkı, (Edt. İNCEOĞLU, Sibel) Yüksek Yargı Kurumlarını Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirmesi Ortak Projesi, Ankara, 2013, s.358-364.

10 DOĞRU- NALBANT (2012), s.183.

11 İfade özgürlüğünün sınırları hakkında geniş bilgi için bkz. ŞAHİN Kemal, İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü Gereçekleri ve Sınırları, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2009, s.323-

maddenin 2. fıkrasındaki sınırlama rejmi, sözleşmenin 8-11 maddelerinde yer alan genel sınırlama rejimiyle aynıdır. Ancak ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleler çok istisnaî hallerde kabul görmekte ve 2. fıkranın öngördüğü sınırlama kayıtları dar yorumlanmaktadır.¹²

Sözleşmenin tarafı olan devletlerin herhangi birinde ülkenin yetkili mercileri, üç koşulun hepsini birden yerine getirdikleri takdirde ifade özgürlüğünün kullanımına müdahale edebileceği kabul edilmektedir.¹³ Bu koşullar şöyle sıralanabilir: 1) Müdahale yasalarda öngörülmüş olmalıdır, 2) Müdahale meşru bir amaç gütmelidir, 3) Müdahale demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır,¹⁴ başka bir deyişle demokratik toplumun gereklerine aykırı düşmeyen ve öngörülen amaca ulaşmak için gereken ölçüde olmalıdır.¹⁵

Bu konuda öncelikle “müdahale”den ne kastedildiğine değinmek gerekecektir. Öncelikle ifade özgürlüğü hakkının kullanımına müdahale olanakları yelpazesinin çok geniş olduğu belirtilmelidir. AİHM her bir dava için ülke otoritelerinin almış olduğu olaya özgü tedbirin ifade özgürlüğü hakkının kullanımını üzerindeki kısıtlayıcı etkisine bakarak, bir müdahale olup olmadığını ayrı ayrı inceleyerek karar vermektedir.¹⁶ Bu noktada müdahalenin, idare tarafından verilen yayın yasakları, yayıma el koyma, ceza mahkumiyeti, mahkemece tazminat ödenmesine karar verilmesi gibi görünümüleri söz konusu olabilmektedir.¹⁷

Müdahale edebilme koşullarına dönecek olursak bunlardan ilki, müdahalenin yasal dayanağının bulunmasıdır. Bu koşul gereğince ifade

460, GÖZÜBÜYÜK – GÖLCÜKLÜ (2009), s.364-366, ŞAHBAZ İbrahim, Karşılaştırmalı Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s.52-56, BAYKAN Metin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Basın Özgürlüğü, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s.69-108, DOĞRU- NALBANT (2012), s.226-244, KARAN (2013), s.369-372, ÖZBEY Özcan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-106-1269-Erişim:23.06.2015>, ŞAHİN Yahya, Danıştay Kararlarında İfade Özgürlüğü ve Sınırlamaları, http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/sahindanistayifadeozgurlugu.pdf Erişim:20.06.2015.

¹² DOĞRU- NALBANT (2012), s.181.

¹³ http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/el_kitaplari/AIHSmad10ifade.pdf Erişim:20.06.2015.

¹⁴ BAYKAN (2011), s.71.

¹⁵ ÖZBEY Özcan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-106-1269-Erişim:20.06.2015>.

¹⁶ http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/el_kitaplari/AIHSmad10ifade.pdf Erişim:20.06.2015.

¹⁷ Ayrıntı için bkz. KARAN (2013), s.370, BAYKAN (2011), s.71-79.

özgürlüğünün kullanılmasına yapılacak herhangi bir müdahalenin ülkenin yasalarında bir temelini olması gerekmektedir. Kural olarak bunun anlamı parlamento tarafından kabul edilmiş yazılı ve aleni bir yasa olmasıdır. AİHM az sayıda davada ise, örf ve adet hukuku kurallarının ve uluslararası hukuk ilkelerinin ifade özgürlüğüne müdahale için hukuki bir temel oluşturabileceğini kabul etmiştir. AİHM bu konuda yasanın niteliğine de dikkat çekmiş, yasaların aleni, ulaşılabilir, öngörülebilir olması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁸

AİHM'in bu konuda getirdiği ikinci koşul meşru amacın bulunmasıdır. Sözleşmenin 10. maddesinin 2. fıkrasında ulusal güvenliğin korunması, toprak bütünlüğünün korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın korunması, ahlâkın korunması, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması şeklinde dokuz amaca yer verilmiştir. İfade özgürlüğünü kısıtlamak amacıyla kullanılması mümkün olan gerekçeler bu maddede sayılanlarla sınırlıdır.¹⁹ Ancak bu nedenlerin her birinin yorumuna açık, belirsiz, geniş kavramlar olduğu dikkat çekicidir. Bu nedenle taraf devletlerin oldukça geniş bir takdir alanı olduğu kabul edilmekle birlikte, bu takdir alanı sınırsız değildir ve AİHM'in denetimi altındadır.

Bu konuda getirilen üçüncü koşul ise müdahalenin demokratik toplumda gerekli olmasıdır. Demokratik bir toplumda bu yönde bir ihtiyaca cevap vermek için başvuru araç ile ifade özgürlüğünü kullanan kişinin bu özgürlüğü arasında adil ve orantılı bir denge bulunmalıdır. AİHM bunu “zorlayıcı toplumsal ihtiyaç” olarak dile getirmektedir.²⁰ Dolayısıyla, bir kamu makamının ifade

¹⁸ Bu konudaki kriterler büyük ölçüde Sunday Times kararında belirlenmiştir.

AİHM Kararı: Sunday Times/Birleşik Krallık ,B.No:6538/74,T:26.04.1979.

Karar metin için bkz.

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57584#{"itemid":\["001-57584"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57584#{)-
Erişim:18.06.2015

Çeviri metni için bkz. DOĞRU- NALBANT (2012), s.256-278.

Ayrıca konu hakkında bkz. KARAN (2013), s.370,

http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/el_kitaplari/AIHSmad10Ifade.pdf-
Erişim:20.06.2015.

¹⁹ http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/el_kitaplari/AIHSmad10Ifade.pdf-
Erişim:20.06.2015.

²⁰ Mahkeme “ ...Sözleşmenin 10/2. fıkrasındaki anlamıyla ‘gerekli ‘sıfatının ‘zorunlu’ sıfatıyla anlamdaş olmadığı gibi, ‘kabul edilebilir’, ‘olağan’ı, ‘yararlı’, ‘makul’, ‘arzu edilen’ ifadelerinin esnekliğine de sahip olmadığını ve bir ‘toplumsal ihtiyaç baskısı’nın varlığına işaret ettiğini...” belirtmiştir.

özgürlüğüne yaptığı “müdahalenin gerekliliği” mutlaka ikna edici bir şekilde ortaya konulmalıdır.²¹ Bu fıkrada anılan “gerekli olma” koşulu, müdahalenin bir toplumsal ihtiyaç baskısına karşılık gelmesi ve özellikle izlediği meşru amaçla orantılı olması anlamına gelmektedir. Bir müdahalenin bu kriteri yerine getirdiği ve dolayısıyla haklı olduğu, ulusal makamların gösterdiği gerekçelerin “ilgili ve yeterli” olmasıyla anlaşılabilir.²²

Bu noktada çalışmanın temelini oluşturması nedeniyle yayın öncesi sınırlamaların AİHM tarafından nasıl değerlendirildiğinin özellikle ele alınması gerekmektedir. 10. maddenin yalnızca bilgi ve düşüncelerin değil iletilme biçimlerini de güvence altına aldığını belirtmiştik. Görsel ve işitsel basına yönelik olarak yayınlama öncesinde getirilen sınırlamaların bilginin serbestçe aktarımına yönelik ciddi bir tehdit olması nedeniyle hem orantılılık, hem de hukuken öngörülme ve meşru amaç ölçütleri çerçevesinde ciddi bir kontrole tabi tutulması gerekmektedir.²³ Sözleşmede yayın öncesi sınırlamaları yasaklayan bir düzenleme bulunmama ile birlikte, bu uygulamalar öyle tehlikeler içerir ki, çok sıkı bir denetime ihtiyaç duyar. Özellikle radyo ve televizyon yayınında çok daha dikkatli olunması gerekir. Zira AİHM içtihatlarında belirtildiği üzere haber çok hızlı eskien bir üründür ve kısa süre için dahi olsa onun yayınlanmasını geciktirmek, tüm önemini, değerini, ilginçliğini veya yararını ortadan kaldırma riski taşır.²⁴ Sözleşmenin 10. maddesi yayın henüz gerçekleşmeden yapılan

AİHM Kararı: Handyside/Birleşik Krallık ,B.No:5493/72,T:07.12.1976.

Karar metin için bkz.

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499#{"itemid":\["001-57499"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499#{)- Erişim:18.06.2015.

Çeviri metin için bkz. DOĞRU- NALBANT (2012), s.245-255.

21 DOĞRU- NALBANT (2012), s.181.

22 DOĞRU- NALBANT (2012), s.181.

AİHM Kararı: Nada/İsviçre, B.No:10593/08,T:12.09.2012. Karar metin için bkz.

[http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/uhamer/aihm%20ing/CASE_OF_NADA_v._SWITZERLAND\[1\].pdf](http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/uhamer/aihm%20ing/CASE_OF_NADA_v._SWITZERLAND[1].pdf)- Erişim:18.06.2015.

23 KARAN (2013), s.364.

24 Mahkeme bunu şöyle ifade etmiştir: “Nihayet Mahkeme, Sözleşmenin 10. Maddesinin başlı başına yayın öncesi kısıtlamaları yasaklamadığını hatırlatır. 10. madde gereği ‘şartlar’, ‘kısıtlamalar’, ‘engeller’ ve ‘önleme’ gibi terimler bu konuda tanıklık ederler. Bununla birlikte bu kısıtlamalar öyle tehlikeler içerirler ki Mahkemenin sıkı bir biçimde incelemesini gerektirirler. Özellikle basın sözkonusu olunca durum böyledir: haber çabuk eskien, bozulan bir maldır, kısa bir süre için dahi olsa onun yayınlanmasını geciktirmek tüm kıymetini ve yararını giderme riski taşır.”AİHM Kararı: Çetin ve diğerleri/Türkiye ,B.No: 40153/98,T:13.02.2003.

Çeviri karar metini için bkz. <http://www.kararara.com/aihm/turkce3/aihm11898.htm>- Erişim:18.06.2015

sınırlamaları (örn. yayının önceden durdurulması vs.) yasaklamaz.²⁵ Ancak bu tür ön sınırlamalar “hem yasaklamanın sınırını göstermek bakımından çok sıkı bir yasal çerçeve tarafından düzenlenmeli, hem de kötüye kullanma ihtimaline karşı etkili bir yargı denetimine konu olmalıdır.”²⁶ Yani AİHS uygulamasında yayın öncesi yasaklama reddedilmemekle birlikte AİHM’in kararlarında sınırlama nedenleri çok dar yorumlanmış bu tip uygulamaların ifade özgürlüğü üzerindeki etkisi vurgulanmıştır. Örneğin Sunday Times (No:2) kararında yer alan ifadeler bu konudaki görüşlerinin özeti niteliğindedir. Mahkeme bu konuda

“AİHS’in 10. maddesi, bizzat yayımlar üzerinde önceden kısıtlanma uygulamasına açık ifadelerle bir yasak getirmemiştir...Öte yandan önceden kısıtlama, doğası gereği, AİHM’in büyük bir dikkatle incelemesi gereken bir uygulamadır. Bu özellikle basın söz konusu olduğunda geçerlidir, çünkü haber bozulabilir mal kategorisine girer ve yayınlanmasının kısa süre için bile olsa gecikmesi, haberin bütün değerini ve ilginçliğini ortadan kaldırabilir.”²⁷ demiştir.

Öte yandan Mahkeme’nin, radyo ve televizyon yayını gibi geniş alanda etki yaratacak nitelikte bir yayının denetlenmesi konusunda Sözleşmeci Devletlere geniş bir takdir alanı tanırken, şiir ya da kitap gibi sanatsal bir eserle dile getirilen ve daha küçük bir kitleye erişilebilen ifadenin denetlenmesi konusunda daha dar bir takdir alanı tanımaktadır.²⁸ David Brind ve diğerleri-Birleşik Krallık davasında İngiliz Hükümeti BBC ve IBA’ya, adları sayılan örgütler dâhil, herhangi bir terörist örgütle yapılan röportajın yayınlanmamasını isteyen bir karar yayınlamıştır. AİHM, bu başvurularda, Sözleşmenin 10. maddesinin ihlâl edilmediği sonucuna varmıştır. Bu yönde karar verilirken, radyo ve televizyonun etkisinin doğrudan olmasını, hızlı ve ani etki yaratması dikkate alınmış, ayrıca bu

25 DOĞRU- NALBANT (2012), s.181.

26 AİHM Kararı: Association Ekin/Fransa, B.No:30882/96, T:17.07.2001

Karar metin için bkz.

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng-press/pages/search.aspx?i=003-68342-68810#{"item id":\["003-68342-68810"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng-press/pages/search.aspx?i=003-68342-68810#{)- Erişim:18.06.2015.

Alıntı yapılan kısım için bkz.DOĞRU- NALBANT (2012), s.207.

27 AİHM Kararı: Sunday Times/Birleşik Krallık (2) ,B.No:13166/87,T:26.11.1991.

Karar metin için bkz. [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57708#{"itemid":\["001-57708"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57708#{) Erişim:18.06.2015. Ayrıca kararın atıf yapılan çevrilmiş kısmı için bkz.

BAYKAN (2011), s.53.

28 DOĞRU- NALBANT (2012), s.203.

yayın araçlarında yayıncının düzeltme, nitelendirme, açıklama ve yorum yapma olanaklarının yazılı basına göre daha kısıtlı olduğuna işaret edilmiştir.²⁹

Görüldüğü gibi AİHM radyo ve televizyon yayınlarının önceden durdurulması konusunda çok hasas bir dengeyi sağlamaya çalışmaktadır. Bir yandan meşru nedenlerin varlığı halinde Sözleşmeciler Devletlerin bu konudaki takdir hakkını korumuş, diğer yandan yayının önceden durdurulması gibi bir kısıtlamanın ciddiyetini farkında olarak titiz bir denetim yapmayı elden bırakmamıştır.

II-Anayasa Çerçevesinde Düşünceyi Açıklama ve Yayma Özgürlüğünün Kapsamı ve Sınırlandırılması

Anayasa'da ifade özgürlüğü hakkında pek çok madde bulunmaktadır.³⁰ Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü düzenlenirken, 28. ve 32. maddelerin arasında basın ve yayımla ilgili hükümlere yer verilmiştir. Anayasada basın özgürlüğü noktasında oldukça ayrıntılı düzenlemeler yer almakla birlikte, basın özgürlüğü alanında temel düzenleme, basılmış meteryalleri kapsayacak, ancak görsel ve işitsel iletişim araçlarını dışlayacak biçimde düzenlenmiştir.³¹ Bu nedenle, çalışmanın anayasal temelini oluşturması açısından özellikle 26. madde değerlendirilecektir.

Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin birinci fıkrasında³² düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kapsamı belirtilmiştir. Anılan madde metninde AİHS'in 10. maddesinin aksine ifade özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya

29 AİHM Kararı: Brind ve diğerleri / Birleşik Krallık, B.No:18714/91,T:09.05.1994. Karar metin için bkz. [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-2520#{"itemid":\["001-2520"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-2520#{)

Erişim: 18.06.2015 Ayrıca kararın atıf yapılan kısmı için bkz. DOĞRU- NALBANT (2012), s.203

30 Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ŞAHBAZ (2009), s.187-223.

31 Bu konu hakkında aynı yönde görüş bildiren YILMAZ'a göre "Anayasanın basına ilişkin hükümlerinin görsel-işitsel yayım faaliyetine uygulanmasının mümkün olmadığını da belirtmek gereklidir. Zira Anayasa'nın basını düzenleyen 28.,29. ve 30. maddelerinin görsel- işitsel yayım faaliyetini kapsamadığı çok açıktır." YILMAZ Halit, İdarenin Görsel İşitsel İletişim Alanındaki İşlevi, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006, s.23.

32 Anayasa madde 26 "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir"

başka yollar” olarak ifade edilmiştir ve bu araçlar “başka yollar ifadesi” kullanılmak suretiyle sınırlayıcı bir anlatım tercih edilmemiştir. Böylelikle, radyo ve televizyon yayınlarının yanı sıra, yeni medya olarak da nitelendirilebilecek internet, kablo ve uydu yoluyla yayın ve data transferi vs. araçlarının korunmasının alt yapısı oluşturulmuştur. Ayrıca madde, açıkça haber aktarımını da düşünce açıklamasıyla aynı koruma sistemine tabi tutmuştur.³³ Kısaca, 26. maddede radyo ve televizyon yayıncılığı açısından AİHS’in 10. maddesi ile büyük ölçüde paralel bir düzenlemeye gidilmiştir.³⁴

Anayasa’da düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün açıkça düzenlenmiş olmasının yanında, bu özgürlüğün kullanımı açısından sınırlarının ne olduğu da önemlidir. Anayasa’nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamanın Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

Anayasa’nın 26. maddesinde düzenlenen “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti”nin sınırlarının düzenlendiği ikinci fıkrasına göre, bu özgürlüklerin kullanılması; milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, cumhuriyetin temel nitelikleri ve devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir. Görüldüğü üzere Anayasa’nın 13. maddesinin atfı nedeniyle 26. maddenin ikinci fıkrası temel sınırlama nedenleri olarak görülmelidir. Bu durumda anılan nedenlere dayanılarak 13. maddeye uygun şekilde kanunda sınırlama yapılması mümkündür.

Öte yandan Anayasa’nın 14. maddesi ifade özgürlüğü

---

33 CAN Osman, “Anayasa Değişiklikleri ve Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü” file:///C:/Users/pb/Desktop/makaleler/can.pdf-Erişim:19.06.2015.

34 KARAN (2013),s.367.

bakımından bir “genel sınırlama nedeni” gibi halen başvurulabilir.³⁵ Anayasa’nın 14. maddesinin ilk iki fıkrasında³⁶ ifade özgürlüğünün “devletin ülkesi milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı” amaçlamak sebebi ile sınırlandırmasına izin verir niteliktedir. Bunun yanında 14. maddede yer alan anayasal yasak oldukça soyut bir içeriğe sahiptir. İfade özgürlüğü bakımından, yargı veya idare tarafından doğrudan uygulanması ve hayata geçirilmesinin imkânı yoktur. Bu noktada iş kanun koyucuya düşmektedir. Kanun ile 13. maddede yer alan güvencelere uygun biçimde somut bir görünüme kavuşturulmalıdır.

Sonuç olarak, sınırlama, belirli bir temel hak ve özgürlüğün Anayasa’da öngörülen ya da belirlenen alanı içinde kişiye sağlanan olanakların kanun koyucu tarafından daraltılmasıdır. Başka bir deyişle, sınırlamada, belirli bir temel hak ve özgürlüğün kullanım olanakları sınırlamadan sonra da devam eder. Buna karşılık, temel hak ve özgürlüklerin durdurulması, bunlardan belirli bir süre içinde yararlanma veya kullanılmalarının olanaksızlığını anlatır³⁷ Bu nedenle yayının önceden durdurulması halinde temel bir hakkın belli bir süre kullanılmasının imkansızlaşacağı gerçeği gözden uzak tutulmamalıdır. Bu bağlamda sınırlama kanun ile açık, sınırları belli biçimde düzenlenmeli ve düzenleme Anayasa’da sayılan ve meşru kabul edilen nedenlere dayanmalı, ayrıca düzenleme yapılırken özellikle ölçülülük ve demokratik toplumun gereklerine uygun olma kriterleri dikkate alınmalıdır.

III-Yayınların Önceden Durdurulmasına Dair Yasal Düzenlemeler:

İfade özgürlüğü hakkının mutlak bir hak olarak tanımlanmadığına, belli durumlarda sınırlanabileceğine ve sınırlama koşullarına yukarıda değindik. Temel hak ve özgürlüklerin etkin biçimde korunduğu bir sistemde, bütün bu sınırların öngörülebilir olmasını sağlamak, buna yönelik yasal düzenlemeleri yapmak ise devletin yükümlülüğü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada,

³⁵ KARAN (2013), s.373.

³⁶ Anayasa madde 14/1-2 “Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.”

³⁷ AYM Kararı- Karşı Oy :E:2010/91, K:2011/98, T:09.06.2011.

<http://www.anayasa.gov.tr/Kararlar/KararlarBilgiBankasi/-Erişim:21.06.2015>.

elbette yasal düzenlemelerin yukarıda AİHS tarafından göngörülen temel prensipleri göz önünde bulundurması, anayasal kriterlere ise uygun olması zorunludur.

Yayınların önceden durdurulması konusundaki yasal düzenlemeler değerlendirilirken incelemeye 359 ve 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunları ile başlayıp, 3984 Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile devam etmek gerekecektir.

Bilindiği gibi ülkemizde uzun süre radyo ve televizyon yayıncılığında devlet tekeli bulunmaktaydı. Bu dönemde radyo ve televiyon yayıncılığı yalnızca, bu faaliyetleri üstlenen, özerkliği ve tarafsızlığı Anayasa ile öngörülen Türkiye Radyo ve Televizyon (TRT) Kurumu tarafından yürütölmekteydi. Yayınların önceden durdurulmasına ilişkin ilk düzenlemeyi bugün de varlığını koruyan, TRT'nin kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usullerin düzenlendiği ilk Kanun olan 359 sayılı TRT Kanunu'nun "Millî güvenliğe dokunan haller" başlıklı 17. maddesinde görmek mümkündür.³⁸ Sonrasında bu Kanunu yürürlükten kaldıran 2954 sayılı TRT Kanunu'nun "Milli güvenlik açısından yayınların menedilmesi" başlıklı 23. maddesinde³⁹ de bu düzenleme, birkaç küçük değişiklikle yer almıştır.

Anayasa'nın 133. maddesinde 1993 yılında yapılan değişiklik sonrasında

38 24.12.1963 tarih ve 359 sayılı TRT Kanunu "**Madde 17 — Başbakan veya görevlendireceği Bakan, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde, bir haber veya yayını men etmeye yetkilidir. Men kararının yazılı olması veya acele hallerde sözlü ise, derhal yazıyla tekrarlanması şarttır. Kurumun sorumluluğu altında yapılmıyan yayınların menedilmesi halinde, meni kararı, ilgililere, Genel Müdürlükçe alındığı tarihten başlayarak yirmi dört saat içinde bildirilir... 1 inci fıkrada söz konusu meni kararları aleyhine açılacak iptal dâvalarında tebligat, müracaat tarihinden başlayarak kırksekiz saat içinde yapılır; cevap ve cevaba cevap süreleri onar gündür; bu sürelerin tamamlanmasından sonra onbeş gün içinde karar verilir.**" [http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11596.pdf](http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11596.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11596.pdf) -Erişim:23.06.2015.

39 11.11.1983 tarih ve 2954 sayılı TRT Kanunu "**Madde 23 – Başbakan veya görevlendireceği bakan, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde, bir haber veya yayını menetmeye yetkilidir. Men kararının yazılı olması esastır. Ancak, acele hallere men kararı sözlü olarak da iletebilir. Bu durumda men kararının en kısa zamanda yazı ile tekrarlanması şarttır. Türkiye Radyo – Televizyon Kurumunun sorumluluğu altında yapılmıyan yayınların menedilmesi halinde, men kararı ilgililere, Genel Müdürlükçe alındığı tarihten başlayarak yirmidört saat içinde bildirilir...Birinci fıkrada söz konusu men kararları aleyhine Danıştayda açılacak iptal davalarında tebligat, müracaat tarihinden başlayarak kırksekiz saat içinde yapılır. Cevap ve cevaba cevap süreleri onar gündür. Bu sürelerin tamamlanmasından sonra onbeş gün içinde karar verilir.**" <http://www.ekanun.net/2954-sayili-kanun/index.html> -Erişim:23.06.2015.

radio ve televizyon istasyonları kurmanın ve işletmenin kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbest hale gelmesi üzerine, radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (RTÜK) kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usullerini belirlemek amacıyla 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Yayınların önceden durdurulmasına ilişkin düzenleme anılan Kanun'un "Yayınların men edilmesi" başlıklı 25. maddesinde⁴⁰ yer almıştır.

3984 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un "Olağanüstü dönemlerde yayınlar" başlıklı 7. maddesinde⁴¹ de aynı yönde düzenleme yapılmıştır. Hükmün gerekçesinde AİHS atıf yapılmış "AİHS'nin ifade özgürlüğüne ilişkin 10 uncu maddesinde de, ifade özgürlüğü mutlak değil, sınırları tanımlı bir hak olarak düzenlenmekte ve ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi gibi nedenlerle bu özgürlüğün sınırlanabileceği belirtilmektedir. Bu hükümler, belirli durumlarda kamu otoritelerinin bu hakka kanunlar çerçevesinde müdahalede bulunabileceği anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda, milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı ya da kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasının kuvvetle muhtemel olduğu durumlarda Başbakan veya görevlendireceği bakana geçici yayın yasağı getirme yetkisi verilmektedir. Bu yetki yargı denetimine tâbidir."⁴² şeklinde ifadelere yer verilmiştir.

40 13.04.1994 tarih ve 3984 sayılı Kanun "**Madde 25 – Yargı kararları saklı kalmak kaydıyla yayınlar önceden denetlenemez ve durdurulamaz.** Ancak, milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması kuvvetle ihtimal dahilinde ise Başbakan veya görevlendireceği bakan yayını durdurabilir..Yukarıdaki fıkralar uyarınca alınacak icrai, idari kararlar aleyhine açılacak iptal davaları doğrudan doğruya Danıştay'da açılır. Danıştay bu davalara öncelikle bakar ve öncelikle karara bağlar. Yürütmeyi durdurma talepleri hakkında 48 saat içerisinde karar verir."

41 15.02.2011 tarih ve 6112 sayılı Kanun "**Madde 7 (1) Savaşlar, terör amaçlı saldırılar, doğal afetler ve benzeri olağanüstü durumların ortaya çıkardığı kriz zamanlarında da ifade ve haber alma özgürlüğü esas olup, yayın hizmetleri önceden denetlenemez ve yargı kararları saklı kalmak kaydıyla durdurulamaz. Ancak, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hâllerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasının kuvvetle muhtemel olduğu durumlarda, Başbakan veya görevlendireceği bakan geçici yayın yasağı getirebilir...**(3) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca alınacak kararlar aleyhine açılacak iptal davaları doğrudan Danıştayda açılır. Danıştay bu davalara öncelikle bakar ve karara bağlar, yürütmeyi durdurma talepleri hakkında kırksekiz saat içerisinde karar verir."

42 <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss568.pdf>-Erişim:20.06.2015.

Öncelikle 3984 sayılı Kanun ve 6112 sayılı Kanun'da yer alan her iki maddede de yayının önceden durdurulması kararı verilmesinin koşulları, durdurma yetkisine sahip olan idarî makamlar ve durdurma kararının denetimi ortak olarak düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre ancak, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hâllerde veya kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasının kuvvetle muhtemel olduğu durumlarda, Başbakan veya görevlendireceği bakanın alacağı bir kararla yayınların önceden durdurulması/yayın yasağı getirilmesi söz konusu olabilecektir. Burada durdurmanın nedeni olarak gösterilen bu nedenler, Anayasa'nın 26/2 ve AİHS 10/2 maddeleri uyarınca meşru sayılan nedenlerdendir. Ayrıca her iki maddede de yayının önceden durdurulmasına ilişkin kararların aleyhine iptal davalarının doğrudan Danıştay'da açılacağı ve bu davaların öncelikli olduğu, ayrıca yürütmeyi durdurma talepleri hakkında kırksekiz saat içerisinde karar verileceği düzenlenmiştir. Burada dikkat çeken husus, yazılı basın için öngörülen basılmış eserlerin dağıtımının durdurulmasının öncesinde gerekli olan yargı kararının⁴³ radyo ve televizyon yayını için söz konusu olmaması, ancak yayının önceden durdurulması kararının verilmesinden sonra bu kararın yargısal denetime tabi olması şeklinde düzenlenmesidir. Bu durumda sonradan yapılacak yargısal denetimin etkinliği alınan kararın ölçülü ve demokratik toplumun gereklerine uygun olup olmadığını belirleme açısından oldukça önemlidir.

Bunun yanında yayınların önceden durdurulmasına ilişkin kararlara uymayan yayın kuruluşlarına ayrıca yaptırım uygulanmaktadır. Böyle durumlarda RTÜK, yayın ilkelerine ilişkin maddeleri yorumlamak suretiyle işlem tesis etmektedir. Madde metinleri de böyle bir yoruma olanak tanıyacak genişliktedir. Ancak bilindiği gibi, idarî yaptırımların kanunda düzenlenmesi veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak idarenin düzenleyici işlemlerinde öngörülmesi gerekmektedir.⁴⁴ İdare ancak, yetkili kılındığı konularda yaptırımı gerektiren

---

43 Anayasa'nın 28. maddesinin 4. ve 6. fıkraları uyarınca basılmış eserlerin dağıtımının durdurulması ve toplatılması ilke olarak yargıç kararıyla olmakla birlikte gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda daha sonra yargı onayına sunulmak üzere yetkili merciin toplatma kararı verebileceği düzenlenmiştir. Bu konu hakkında ayrıca bkz. YILMAZ (2006), S.22-23.

44 Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi ve örnekler için bkz. ULUSOY Ali, İdarî Yaptırımlar, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2013, s.85-98.

fiilin saptanması halinde koşullarına uygun olarak tesis edilen idarî işlemlerle yaptırım kararını uygulayabilir. Dolayısıyla yayın yasağı getiren kararların ihlâl edilmesinin yaptırım uygulanmasını gerektirdiğine yönelik açık ve özel bir düzenlemenin getirilmesi daha uygun olacaktır.

IV-Danıştay Kararları Işığında Yayınların Önceden Durdurulması

Radyo ve televizyon yayınları kural olarak önceden denetlenemez ve durdurulmaz. Bu nedenle yayınların önceden durdurulması istinaî olarak başvuru bir uygulamadır. Dolayısıyla bu konuda çok sayıda verilmiş Danıştay kararı da bulunmamakla birlikte, verilen kararların ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi daha sonraki uygulamalara ışık tutması noktasında önemlidir.

Bu konudaki en dikkat çekici karar Danıştay 13. Dairesi tarafından verilen 19.12.2008 tarih ve E: 2007/13686, K: 2008/7969 sayılı karardır. Dava, 21.10.2007 tarihinde Hakkari'nin Dağlıca Bölgesinde meydana gelen terörist saldırılarla ilgili olarak; kamu düzenini ve halkın moral değerlerini olumsuz etkileyen, güvenlik güçlerine dönük zaaf imajı yayan, toplumsal psikolojiyi olumsuz etkileyen radyo ve televizyon yayınlarının, toplumsal sorumluluğa ve duyarlılığa uygun yayın anlayışı temelinde, güvenlik güçlerinin moral değerlerinin yüksek tutulması, toplumsal psikolojinin olumsuz etkilenmemesi ve çocukların ruh sağlığının korunması amacıyla 3984 sayılı Kanun'un 25 inci maddesi gereğince durdurulmasına ilişkin Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı tarafından imzalanan kararın iptali istemiyle açılmıştır. Davanın açılması üzerine öncelikle 48 saat içinde yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş, daha sonrasında ise dava konusu karar iptal edilmiştir. Danıştay 13. Dairesi kararını, istisnaen uygulanan yayınların önceden durdurulması uygulamasının "yasaklama" niteliği taşıması karşısında, kapsam ve sınırlarının açık ve somut bir biçimde durdurma kararında belirlenmesinin zorunlu olduğuna dayandırmıştır. Anılan kararda bu hususun, demokratik rejimlerin önemli unsurlarından birini oluşturan yayın özgürlüğü ilkesinin gereği olduğuna da vurgu yapılmıştır. Karar ayrıca aksine bir uygulamanın, Kanunun anılan maddesindeki istisna hükmünün

getiriliş amacının ortadan kaldırılması sonucunu doğuracağı gibi, sınırları belli olmayan bu tür yayın durdurmanın, yayıncı kuruluşları yapılacak yayınlarla ilgili olarak bu yasağa uyma konusunda tereddüde düşüreceğine dikkat çekmiştir. Yüksek Mahkeme sonuç olarak

“.. radyo ve televizyon yayınlarının çeşitliliği de gözönüne alındığında, yayın durdurma kapsamına alınan ‘kamu düzenini ve halkın moral değerlerini olumsuz etkileyen, güvenlik güçlerine dönük zaaf imajı yayan, toplumsal psikolojiyi olumsuz etkileyen radyo ve televizyon yayınlarının’ hangi tür yayınlar olduğunun açık ve somut şekilde ortaya konulmaması nedeniyle, durdurmanın kapsam ve sınırlarının kararda belli edilmediği ve kararın bu yönüyle 3984 sayılı Yasa’nın 25. maddesinin birinci fıkrasına aykırılık oluşturduğu açıktır.”

gerekçesiyle dava konusu işlemi iptal etmiştir.

Danıştay 13. Dairesi bu içtihadında AİHS ve Anayasa ile korunan ifade özgürlüğünden yana bir tavır sergilediğini görüyoruz. Kararda hem bu uygulamanın istisnâ olduğuna vurgu yapılmış, hem de bu durumun bir tür yasaklama olması nedeniyle kapsam ve sınırlarının açıkça ve somut olarak belirtilmesi, uygulamada kargaşaya neden olmayacak şekilde bir işlem tesis edilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

Anılan karar Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından gerekçe eklenmek suretiyle onanmıştır.⁴⁵ Kurul eklemiş olduğu gerekçede, yayın yasağına ilişkin işlemin hukuka uygun olduğunun kabul edilebilmesi için yürütme organının bu konuda yasayla yetkilendirilmesinin ve olayda yasada öngörülen nedenlerin gerçekleşmesinin yeterli olmadığını, getirilen yasağın aynı zamanda demokratik toplumun gereklerine ve ölçülülük ilkelerine de uygun kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca kararda, yayın yasağının kapsamı ve sınırlarının belirsizliğine tekrar dikkat çekilmiş, bu itibarla

“..Anayasa ve yasaya göre yürütme organına istisnai olarak kullanılmak üzere tanınan ‘yayınların yasaklanması’ konusundaki yetkinin sınırlarının aşıldığı, böylece halkın bir olay hakkında bilgi edinme hakkının tüm yollarının kapatıldığı ve ‘ölçülülük’ ilkesinin ihlal edildiği sonucuna...”

---

45 Danıştay İDDK Kararı: E: 2009/1637, K: 2013/1160, T:01.04.2013 (UYAP Bilişim Sistemi).

varıldığı belirtilmiştir. Ayrıca dava konusu kararın, getirilen yayın yasağına ilişkin belirli bir süreyi de içermediğini, dolayısıyla söz konusu yasağın süresiz olduğunu, diğer koşullar yönünden hukuka uygunluk sağlansa dahi yayın yasağının uygulanacağı sürenin kararda belirtilmemiş olmasının tek başına iptal sebebi oluşturacağını eklemiştir.

Böylelikle Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu yasağın ölçülü olup olmadığını da değerlendirmiş ve bilgi edinme yollarını tamamen kapatması nedeniyle ölçülü bulmamış, ayrıca yasaklama kararında süre sınırının bulunmamasını da başlı başına iptal nedeni olarak görmüştür.

Danıştay, yayınların önceden durdurulmasının tipik örneği olmamakla birlikte dolaylı olarak yayın kuruluşunun yayın yapma olanağını ortadan kaldıran bir işlem hakkında açılan davada özgürlüklerden yana tutumunu korumuştur. Dava, davacı şirkete ait yayın kuruluşunun, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nin 7/1/a maddesi⁴⁶ ile Uydu Yayını Lisans ve İzin Yönetmeliği'nin 7. maddesinin (a) ve (g) bentlerini⁴⁷ ihlâl ettiği belirtilerek yayın buketi içinde yurt dışı çıkışlı olarak yayın yapan ...logolu dört yayın kuruluşunun yayın buketinden çıkarılmasına ilişkin RTÜK kararının iptali istemiyle açılmış, dava ilk derece mahkemesince reddedilmiş, bu karar Danıştay tarafından bozulmuştur. Bozma kararında öncelikle 3984 sayılı Kanun'un 25. maddesinin 1. fıkrasında, yargı kararları saklı kalmak kaydıyla yayınların önceden denetlenemeyeceği ve durdurulamayacağı, ancak milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması kuvvetle ihtimal dahilinde ise Başbakan veya görevlendireceği bakanın yayını durdurabileceği hükmüne yer

46 Türkiye tarafından 7 Eylül 1992 tarihinde imzalanan ve 04.11.1993 tarih ve 3915 sayılı Kanun'la uygun bulunan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nin "Yayıncının Sorumlulukları" başlıklı 7/1/ a maddesi "Program hizmetleri, özellikle : a) Edebe aykırı olmayacak ve pornografi içermeyecek" kuralını getirmiştir. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc077/kanuntbmmc077/kanuntbmmc07703915.pdf-Erişim:23.06.2015.

47 İşlem tarihinde yürürlükte bulunan Uydu Yayını Lisans ve İzin Yönetmeliği'nin 7. maddesinde uydu platform işletmecilerinin yükümlülükleri sayılmış, (a) bendinde, kamu hizmeti anlayış ve sorumluluğu içinde Atatürk İlke ve İnkılaplarına, Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, Cumhuriyet İlkelerine saygılı, Türk Milletinin milli, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ve demokratik kurallara uygun yayınların iletilmesini sağlamakla ve (g) bendinde RTÜK tarafından uygun bulunmayan yurt dışı kaynaklı yayınları iletmemekle, yükümlü oldukları belirtilmiştir

verildiğinin altı çizilmiş, Kanun'un 33. maddesinde ise müeyyidelerin kademeli olarak düzenlendiği, RTÜK'ün, öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen, izin şartlarını ihlâl eden, yayın ilkeleri ve bu Kanunda belirtilen diğer esaslara aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşları hakkında uyarma, program yayınının durdurulması, idarî para cezası verme, yayın izninin geçici veya süresiz olarak durdurulması ve yayın lisans izninin iptali müeyyidelerini uygulayabileceği belirtilmiştir. Kararda

“...3984 sayılı Kanun'da uydu yayınlarının da Üst Kurul tarafından denetlenebileceği belirtilmiş, anılan denetimin sonucunda uygulanacak müeyyideler ise yine Kanun'da yer almıştır. Bu bağlamda, uydu platform işletmecilerinin, 3984 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde denetleneceği ve aykırılığın tespiti halinde Kanun'da yazılı müeyyidelerin uygulanacağı açıktır. Bunların arasında ise *'yayın buketinden çıkarma'* şeklinde bir yaptırım türü bulunmamaktadır. Yurt dışı kaynaklı yayın yapan kuruluşların yayın buketinden çıkarılmasına olanak veren bir hüküm *Uydu Yayını Lisans ve İzin Yönetmeliğinde de yer almamaktadır.*⁴⁸

denilmek suretiyle, yayın kuruluşunun yayın yapma olanağını ortadan kaldıran ve yaptırım niteliğinde bulunan uygulamanın, yasal dayanağının bulunmadığına vurgu yapılmıştır. Bu kararda, aksi bir sınırlama olmadığı sürece radyo ve televizyon yayınlarının engellenemeyeceği, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün esas olduğu dolaylı olarak belirtilmiştir.

Danıştayın önüne bu konu hakkında sıklıkla gelen uyuşmazlık türü ise, yayın yasaklarına uymayan yayın kuruluşlarına uygulanan yaptırımların iptali istemiyle açılan davalarda verilen kararların temyiz incelemesidir.⁴⁹ Bu tip uyuşmazlıklarda, yayın kuruluşunun usulüne uygun olarak alınmış yayınların önceden durdurulması kararlarına yasaklamanın içeriği ve yasaklama süresi açısından riayet edilip edilmediği notasında inceleme yapılmakta, ihlâlin varlığı halinde ise, tesis edilen yaptırım işlemi hukuka uygun bulunmaktadır.⁵⁰

48 Danıştay 13. Dairesi Kararı: E: 2007/9565, K: 2008/6764, T:13.10.2008 (UYAP Bilişim Sistemi).

49 Örn. Danıştay 13. Dairesi Kararı: E: 2009/3213, K: 2010/2041, T:08.03.2010 (UYAP Bilişim Sistemi).

50 Örneğin bir olayda dava, davacı şirkete ait “...” logosuyla yayın yapan televizyon kanalında

Yayınların önceden durdurulmasına dair diğer bir grup uyuşmazlıkta ise yayın yasağının yayın kuruluşlarına nasıl bildirilmesi gerektiği tartışılmıştır. Bu duruma örnek bir uyuşmazlıkta dava; davacı yayın kuruluşuna ait televizyon kanalında yayınlanan "...", "...", ve "...", adlı programlarda, 3984 sayılı Kanun'un 25. maddesinin birinci fıkrası uyarınca getirilen yayın yasağının ihlâl edildiği belirtilerek davacı şirketin uyarılmasına ilişkin RTÜK kararının iptali istemiyle açılmış, İdare Mahkemesi'nce; yayın yasağı kararının davacı şirkete tebliğ edilmediği gibi diğer yayın kuruluşlarına faks çekilmek suretiyle bildirildiği halde davacı yayın kuruluşuna faks da çekilmediği anlaşıldığından, tebliğ edilmeyen yayın yasağı kararı gerekçe gösterilerek yayın şirketinin uyarılmasına ilişkin işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiş, bu karar davalı idare tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay 13. Dairesi, bu kararı bozmuştur. Bozma kararında radyo ve televizyon yayıncılığının hızlı ve dinamik yapısına dikkat çekilerek:

“Günümüzde teknolojik gelişmeler sayesinde basın ve yayın organlarının olaylardan çok kısa süre içerisinde haberdar olmaları, edindikleri haberleri yine çok kısa süre içerisinde kamuoyu ile paylaşmaları mümkün hale gelmiştir. Teknolojik gelişmeler sayesinde bu denli hızlı bir yayın akışı sağlayan yayın kuruluşlarının, yaptıkları yayınlar hakkında yargı mercileri ya da yetkili Başbakan veya Devlet Bakanı tarafından verilen yayın yasakları hakkında bilgi sahibi olmaları ve yasakları uygulamak için de aynı özen ve ivediliği göstermeleri gerekmektedir.”⁵¹

değerlendirmesi yapılmıştır. Sonuç olarak, bu şekilde ivedilikle alınan yayın yasağı kararının, RTÜK tarafından kamuoyuna ve ilgililere duyurulduğu

27.04.2009 tarihinde yayınlanan Öğle ve Ana Haber Bültenlerinde 3984 sayılı Kanun'un 25.maddesinin 1.fıkrasında yer alan kuralın ihlâl edildiğinden bahisle yayın kuruluşunun uyarılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmış, İdare Mahkemesi'nce; 27.04.2009 tarihinde yayınlanan 13:00 Öğle Haber ile 18:30 Ana Haber Bültenleri yayını sırasında yetkili birimlerce getirilen yayın yasağına karşın yasak konusu operasyonla ilgili olarak haberlerin verilmesine devam edildiği hususunun sabit olduğu, bu durumda uyarı cezası verilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediği, davacı şirketin yayın yasağının akşam saatlerinde kaldırıldığı, dolayısıyla yayın yasağı ile ilgili olarak yargısal denetimin yerine getirilemediği iddiasının da yayın yasağının kaldırılmadığı, sadece yayın yasağının kapsamının daraltıldığı, bu anlamda davacı şirketin yargı yoluna başvurma olanağının bulunduğundan yerinde görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, bu karar davacı tarafından temyiz edilmiş, anılan karar onanmıştır. Danıştay 13. Dairesi Kararı: E: 2010/410, K: 2011/3161, T:27.06.2011(UYAP Bilişim Sistemi).

51 Danıştay 13. Dairesi Kararı: E: 2010/1630, K: 2012/1421, T:31.05.2012 (UYAP Bilişim Sistemi).

da dikkate alınmış, bu yasağı uygulamakla görevli yayın kuruluşları tarafından uygulamaya konulması için yayın kuruluşlarına resmî tebligat yapılması şartının aranması yayın yasağının amacına ve işlevselliğine ters düşeceği belirtilerek, verilen yayın yasağı kararının davacı yayın kuruluşuna resmî olarak tebliğ edilmediğinden bağlayıcı olmayacağı gerekçesine dayanan ilk derece mahkemesi kararı isabetli görülmemiştir.⁵²

Böyle bir durumda resmi tebligat gibi uzun zaman alan bir prosedürün anılan yasağın doğasına uygun olmadığı açık olmakla birlikte, yayın kuruluşları kadar idarenin de hızlı iletişim araçlarını kullanma olanağı bulunduğundan, bu konuda kısa yoldan en hızlı iletişim aracı ile bütün yayın kuruluşlarının haberdar edilmesi, yasağın kapsamı, sınırları, süresi hakkında doğrudan açık bilgi verilmesi gerekmektedir. Yayın yasağı gibi önemli bir sınırlama getirildiği dikkate alındığında, böyle bir karardan haberdar olduğu varsayımına dayanmak yerine, doğrudan bildirimde bulunmak daha uygun bir yöntem olarak gözükmektedir.

SONUÇ

Yeni ve daha iyi fikirlerin ortaya çıkmasının zeminini ifade özgürlüğü oluşturmaktadır. Bu nedenle ifade özgürlüğü hakkının günümüz demokratik devletlerince kabul edilen temel bir hak olduğu ve radyo ve televizyon yayıncılığını da kapsadığı görülmektedir. Mutlak bir hak olamayan ifade özgürlüğü kapsamında bazı ifadeler korunurken diğer bir takım ifadeler koruma dışında bırakılmaktadır. Bu ifadelerden hangilerinin korunduğu hangilerinin korunmadığı sorunu ise sadece içeriğe bağlı olmayıp, zaman, yer ve yönetime (*time, place and manner regulation*)⁵³; kimi zaman da kişilerin özel durumuna, toplumsal gereklere, içinde bulunulan koşullara ya da ifadenin muhatabına bağlı olarak değişmektedir. Bu hakka müdahalenin koşulları ise,

⁵² Anılan kararda Daire Başkanı “İstanbul Bostancı’da gerçekleştirilen operasyona ilişkin yayın yasağı kararı diğer yayın kuruluşlarına faks çekilmek suretiyle bildirildiği halde, davacı yayın kuruluşuna faks çekilmemesi ve başkaca teknolojik yöntemlerle yayın yasağı kararının bildirilmemiş olması nedeniyle, yayın yasağı kararı gerekçe gösterilerek verilen uyarı cezasında hukuka uygunluk bulunmadığından, dava konusu işlemin iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararının onanması gerektiği oyuyla” bozma kararına katılmayarak karşı oy kullanmıştır.

⁵³ ŞAHİN (2009), s.175.

müdahalenin yasal, meşru, ölçülü ve demokratik toplumun gereklerine uygun olması şeklinde belirlenmiştir. Türk hukuku açısından istinaî nitelikte bulunan radyo ve televizyon yayınlarını önceden durdurma yetkisinin Anayasa'nın 13. ve 26. maddelerine ve AİHS'nin 10. maddesine uygun olarak yasayla düzenlendiği ve Yasada bu yetkinin ancak Anayasa ile AİHS'de düzenlenen ve meşru bir müdahale nedeni olarak kabul edilen kamu düzeni ve kamu güvenliğine dayanılarak kullanılabilceğinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Yayın yasağı öngören idari işlemlerin de yasaya dayalı olması, yasada öngörülen amacı taşıması, amaç ile bu amaca varmak için öngörülen araç arasında makul bir dengenin bulunması zorunludur. Yasal düzenlemelerin gereği gibi uygulanıp uygulanmadığı ise, titiz bir yargısal denetimle belirlenecektir. Bu konudaki asıl güçlüğü yayın yasaklarının yargısal denetiminde yaşanacağı açıktır. Zira bu noktada yargı, "ölçülülük (orantılılık)" ve idarenin "takdir marjı" değerlendirmesinin ön plana çıktığı "demokratik toplumun gereklerine uygun olma" koşulunun irdelenmesinde çok hassas bir dengeyi tutturmak zorunda kalacaktır. Bu deneye ise her olayın somut koşullarına göre belirlenecektir.

Önüne gelen uyuşmazlıklar sınırlı olsa da, Danıştay'ın bu konuda belli bir tutumu olduğunu görmek mümkündür. Nitekim Yüksek Mahkeme, yayınların önceden durdurulması veya yayın yapma olanağının tanınmaması gibi uygulamaların istisnaî olduğuna ve yasaklama içerdiğine işaret etmiştir. Kararlarında bu tür yasaklamaların yasal dayanaklarının bulunması, kapsam ve sınırlarının açıkça ve somut olarak belirtilmesi, uygulamada tereddüte neden olmayacak şekilde bir işlem tesis edilmesinin önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca yayın yasağının, demokratik toplum gereklerine uygun, ölçülü ve belli bir süre ile sınırlı olması gerektiği de belirtilmiştir. Öte yandan Danıştay tarafından yayın yasaklarının ihlâli halinde uygulanan yaptırımlarda yasaklamanın süre ve içeriğine uygunluğun denetlendiği ve yayın organlarına yasaklamanın doğrudan tebliğinin veya bildirim gerektirmediği yönünde içtihat geliştirildiği görülmektedir.

KAYNAKLAR

Kitaplar-Makaleler:

BAYKAN Metin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Basın Özgürlüğü, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

DOĞRU Osman-NALBANT Atilla, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar, Cilt:2,Yüksek Yargı Kurumlarını Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirmesi Ortak Projesi, Ankara, 2012.

GÖZÜBÜYÜK Şeref -GÖLCÜKLÜ Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Ankara, 2009.

KARAN Ulaş, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme-İfade Özgürlüğü Hakkı, (Edt. İNCEOĞLU, Sibel) Yüksek Yargı Kurumlarını Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirmesi Ortak Projesi, Ankara, 2013.

ŞAHBAZ İbrahim, Karşılaştırmalı Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.

ŞAHİN Kemal, İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü Gereçekleri ve Sınırları, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2009.

TEZCAN Durmuş, “Adil (Dürüst) Yargılanma Hakkının Uygulama Alanı Açısından İdarî Uyuşmazlıkların Konumu”, Yıldızhan Yayla'ya Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003,(s.469-484).

ULUSOY Ali, İdarî Yaptırımlar, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2013.

YILMAZ Halit, İdarenin Görsel İştisel İletişim Alanındaki İşlevi, İmaj Yayınevi, Ankara, 2006.

İnternet Kaynakları:

[http://www.anayasa.gov.tr/Kararlar/KararlarBilgiBankasi/-](http://www.anayasa.gov.tr/Kararlar/KararlarBilgiBankasi/)

Erişim:21.06.2015.

http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/el_kitaplari/AIHSmad10Ifade.pdf-Erişim:20.06.2015.

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER","CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{)-Erişim:20.06.2015.

<http://www.ekanun.net/2954-sayili-kanun/index.html>-Erişim:23.06.2015.

<http://www.kararara.com/aihm/turkce3/aihm11898.htm>- Erişim:18.06.2015

<http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/688B1--Insan-Haklari-Evrensel-Beyanname.pdf>-Erişim: 18.06.2015.

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11596.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11596.pdf> -Erişim:23.06.2015.

<http://www.rtuk.org.tr/#> Erişim:20.06.2015.

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss568.pdf>-

Erişim:20.06.2015.

[http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/uhamer/aihm%20ing/CASE_OF_NADA_v._SWITZERLAND\[1\].pdf](http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/uhamer/aihm%20ing/CASE_OF_NADA_v._SWITZERLAND[1].pdf)-Erişim:18.06.2015

CAN Osman, “Anayasa Değişiklikleri ve Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü” file:///C:/Users/pb/Desktop/makaleler/can.pdf-Erişim:19.06.2015.

ÖZBEY Özcan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-106-126> -Erişim:23.06.2015.

ŞAHİN Yahya, Danıştay Kararlarında İfade Özgürlüğü ve Sınırlamaları,http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/sahindanistayifadeozgurlugu.pdf- Erişim:20.06.2015.